

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

SAİT GÖRMÜŞ BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2022/19376

Karar Tarihi : 12/12/2024

Başkan : Kadir ÖZKAYA
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : C. Ece YALIM
Başvurucu : Sait GÖRMÜŞ
Vekili : Av. Feyyaz YAKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sicile şerh düşülmesi suretiyle gerçekleştirilen elkoyma tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/2/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Birinci Bölüm başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 6/10/2010 tarihinde başvurucuya ait araçla şüpheliler M.B. ve U.K.'nın faturası ve bandrolü olmayan sigara taşıyacağının ihbar edilmesi üzerine yapılan aramada, başvurucuya ait araç içinde gizlenmiş hâlde 2.500 karton sigara ele geçirilmiştir. 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun'a muhalefet suçundan yapılan soruşturma kapsamında Pervari Cumhuriyet Başsavcılığının (Başsavcılık) talebi üzerine Pervari Sulh Ceza Mahkemesi (Sulh Ceza Mahkemesi) tarafından 7/10/2010 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 128. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince sicile şerh konulması suretiyle başvurucunun aracına el konulmasına karar verilmiştir.

7. Başsavcılıkça 2/2/2011 tarihinde iddianame düzenlenerek sanıklar M.B. ve U.K.'nın 4733 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılması ve sicile şerh konulmak suretiyle elkoyma tedbiri uygulanan aracın müsaderesi talebiyle kamu davası açılmıştır.

8. Pervari Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada başvurucu malen sorumlu sıfatıyla yer almıştır. Mahkemece yapılan yargılama sonucunda 24/4/2013 tarihinde sanıkların cezalandırılmasına, başvurucuya ait aracın, şartları oluşmadığından müsaderesine yer olmadığına, aracın ruhsat sahibine iadesine, tedbir şerhinin kaldırılmasına karar verilmiştir.

9. Anılan karar taraflarca temyiz edilmiştir. Yargıtay tarafından yapılan temyiz incelemesi sonucunda 31/5/2016 tarihinde bozma kararı verilmiş, Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda 28/5/2021 tarihinde sanıkların cezalandırılmasına, başvurucuya ait aracın, şartları oluşmadığından müsaderesine yer olmadığına, aracın ruhsat sahibine iadesine karar verilmiştir. Anılan karar İdarece başvurucunun aracının müsadere edilmemesinin hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek temyiz edilmiştir. Yargılama devam etmekteyken başvurucu 15/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucunun yaptığı bireysel başvuru sonrasında Yargıtay tarafından yapılan temyiz incelemesi sonucunda 11/10/2023 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına, dava zaman aşımının dolması yeniden yargılamayı gerektirmediğinden davanın zaman aşımı nedeniyle düşmesine, başvurucuya ait aracın trafik tescil kaydı üzerindeki şerhlerin kaldırılmak suretiyle hak sahiplerine iadesine karar verilmiş; 26/12/2023 tarihinde başvurucunun aracı üzerindeki kısıtlılık kaldırılmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

11. 5271 sayılı Kanun'un "*Taşınmazlara, hak ve alacaklara elkoyma*" başlıklı 128. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Soruşturma veya kovuşturma konusu suçun işlendiğine ve bu suçlardan elde edildiğine dair somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebebi bulunan hallerde, şüpheli veya sanığa ait;

- a) Taşınmazlara,*
- b) Kara, deniz veya hava ulaşım araçlarına,*
- c) Banka veya diğer mali kurumlardaki her türlü hesaba,*
- d) Gerçek veya tüzel kişiler nezdindeki her türlü hak ve alacaklara,*
- e) Kıymetli evraka,*
- f) Ortağı bulunduğu şirketteki ortaklık paylarına,*
- g) Kiralık kasa mevcutlarına,*
- h) Diğer malvarlığı değerlerine,*

Elkonulabilir. Somut olarak belirlenen Bu taşınmaz, hak, alacak ve diğer malvarlığı değerlerinin şüpheli veya sanıktan başka bir kişinin zilyetliğinde bulunması halinde dahi, elkoyma işlemi yapılabilir. (Ek cümle: 21/2/2014 – 6526/10 md.)

(2) Birinci fıkra hükmü;

...

d) Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar

...

Hakkında uygulanır.

...

(4) Kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararı, bu araçların kayıtlı bulunduğu sicile şerh verilmek suretiyle icra olunur.

..."

12. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

" (1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

j) Eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

13. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" başlıklı 142. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

2. Yargıtay İçtihadı

14. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 9/4/2018 tarihli ve E.2017/10055, K.2018/4118 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 5271 sayılı CMK'nun taşınmazlara, hak ve alacaklara el konulmasını düzenleyen 128. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararlarının sicile şerh verilmek suretiyle icra olunacağı hükme bağlanmış olup, ulaşım araçlarına fiilen el konulacağına yani alıkoymaya ilişkin ise herhangi bir atıf yapılmamış olmakla birlikte 5607 sayılı Kanun kapsamında kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında alıkoymaya ilişkin bir takım istisnalar bulunmaktadır. Adli olaylarda mülkiyet hakkına müdahale edilirken Anayasa'nın 35. maddesi başta olmak üzere yukarıda zikredilen kanun maddeleri de gözönünde bulundurularak orantılı bir karara varılması elzemdir. AİHM bu kapsamda elkoyma ile kanuna aykırı eylem arasındaki illiyet bağının kamu makamlarınca makul bir şekilde değerlendirilmesini de başka bir güvence ölçütü olarak kabul etmektedir. Elkoyma ve müsaderenin muhakkak uygulanması gerektiği kabul edildiği takdirde özellikle iyiniyetli üçüncü kişiler yönünden eşyanın belirli koşullar dahilinde iadesi veya bu mümkün olamıyorsa eşya sahibinin zararının tazmini gerektiği hususu da kararlarda sıkça zikredilmektedir. Müsadere veya geçici elkoyma yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için öncelikle suçla konu eşyanın malikinin davranışı ile suç arasında uygun bir illiyet bağının olması, iyi niyetli eşya malikine eşyanın iade edilmesi veya iyi niyetli malikin bu nedenle oluşan zararının tazmin edilmesi gerekmektedir. Somut olayda, uyuşturucu veya uyarıcı madde ticareti yapma ve sağlama suçu kapsamında el konulan kamyon iyi niyetli üçüncü kişi konumundaki davacıya ait olduğu anlaşıldıktan sonra dahi elkoyma tedbirinin fiili olarak uygulanmasına devam edilmiştir. El konulan aracın fiilen alıkonulması yerine trafik siciline şerh konulmasının niçin yetersiz kaldığı, 5271 sayılı CMK'nın 128. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca kara, deniz ve hava ulaşım araçları hakkında verilen elkoyma kararlarının sicile şerh verilmek suretiyle icra olunacağı düzenlendiği halde, hangi gerekçe ile araca fiilen el konulduğu mahkeme kararından anlaşılamamaktadır. Araca el konulmasına neden olan eylemle ilgili olarak davacı hakkında herhangi bir suç isnadında bulunulmamıştır. Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen iddianamede, aracı kullanan davacının kardeşi hakkında cezalandırma talebinde bulunulmuş, mahkeme de davacı, katılan sıfatıyla yargılamaya dahil edilmiş ve yargılama neticesinde davacının kardeşi hakkında mahkumiyetine karar vermiştir. Mahkeme davacıyı somut olay bakımından iyi niyetli üçüncü kişi konumunda olduğunu kabul ederek aracın kendisine iadesine karar vermiştir. Buna rağmen davacının aracının 4 yıl gibi bir süre alıkonularak davacının ticari amaçla taşıma işlerinde kullandığını beyan ettiği aracından elde edeceği gelirden mahrum kalmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin 20/9/2017 tarih ve 2014/14195 başvuru numaralı kararında da belirttiği üzere suçta kullanılan veya suçla konu eşyalara el konulması; bu eşyaların yeniden suçta kullanılmalarının önüne geçilmesi, caydırıcılığın sağlanması ve

muhtemel bir müsaderecinin sonuçsuz kalmasını önlemek gibi amaçlar taşımaktadır. Bununla birlikte kamu makamlarının söz konusu tedbirleri alırken kişilerin mülkiyet haklarının korunmasını da gözetmeleri gerekmektedir. Fiilen elkoyma tedbirinin uygulanması, kişilerin geçici süreyle de olsa mülkünden yoksun bırakılması gibi ağır bir sonuca yol açmaktadır. El konulan aracın müsadere edilemeyeceğinin anlaşılmasına ve davacının aracının sicil kaydına şerh konulmak suretiyle daha az zarara yol açabilecek bir yolun da varlığına rağmen yargılama sonuna kadar kamyonu fiilen el konulması şeklindeki müdahalenin 5271 sayılı CMK'nun 128. maddesinin dördüncü fıkrasına aykırı olduğu gibi ölçülülük ilkesi ile de bağdaşmadığı anlaşılmaktadır. Tüm bu açıklamalar ışığında, davacının tazminat talebi doğrultusunda zararını karşılayacak uygun bir maddi tazminata karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi... [kanuna aykırıdır.]..."

15. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/1/2024 tarihli ve E.2021/10276, K.2024/20 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... İlk derece mahkemesince dava konusu aracın kolluk görevlileri tarafından elkoyma tarihinde trafikten men kaydının bulunduğu, bu yönüyle kolluk görevlileri tarafından yapılan işlemlerde herhangi bir usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı şeklindeki yetersiz gerekçe ve eksik araştırma neticesinde davanın reddine karar verilmiş ise de Anayasa Mahkemesinin 20.09.2017 tarih, 2014/14195 başvuru numaralı kararında belirttiği hususlar dahilinde, iyiniyetli üçüncü kişilere ait taşınırılar hakkında yapılan fiili elkoyma işlemlerine ilişkin olarak bu şahısların zararlarını talep edebilecekleri, ancak bu halde, fiili elkoyma süresinin makul olup olmadığı hususunun gözetilmesi gerektiği de dikkate alınarak; mahkemece 27.12.2018 tarihinde muhafaza altına alınarak daha sonra verilen elkoyma kararı doğrultusunda 31.12.2018 tarihinde yediemine teslim edilen iyi niyetli 3. kişi konumunda olan davacıya ait dava konusu aracın Hakkari Cumhuriyet Başsavcılığının 05.09.2019 tarihli kararı ile iadesine karar verilmesi üzerine davacıya teslim edilip edilmediği, edilmiş ise ne zaman teslim edildiğine ilişkin araştırma yapılmadan ve aracın makul sürede iade edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadan hüküm kurulduğunun anlaşılması karşısında; mahkemece belirtilen hususlarda araştırma yapılarak sonucuna göre CMK'nın 141/1-j maddesi gereğince tazminat isteme koşullarının oluşup oluşmadığının karar yerinde tartışılması suretiyle hüküm kurulması gerektiği gözetilmeden eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile verilen davanın reddine ilişkin kararın Bölge Adliye Mahkemesince esastan reddine karar verilmesi hukuka aykırı görülmüştür..."

16. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 11/6/2024 tarihli ve E.2022/3006, K.2024/3120 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... CMK'nın 128/4 maddesi uyarınca trafik kaydına satılamaz ve devredilemez şerhi ve el konulmasına karar verildiği ve aracın 11.01.2018 tarihinde davacı şirket yetkilisine yediemin sıfatıyla teslim edildiği, bu kapsamda usulüne uygun bir elkoyma işleminin bulunmadığı anlaşılmakla; davacı lehine 5271 sayılı CMK'nın 141'inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi kapsamında tazminat isteme koşullarının oluştuğu, davacı şirketin faaliyet konusunun et ticareti olduğu, dava konusu aracı şirketin nakliye işlerinde kullanıldığının ve haksız elkoyma sürecinde başka araç kiralarak kullanıldığı ve aracı kullanamamaktan kaynaklı olarak maddi tazminat talebinde de bulunduğu dikkate alınarak; davacı tarafından aracın muhafaza altına alındığı tarih ile aracın davacı şirket yetkilisine teslim edildiği tarihe kadar oluşan zararın maddi tazminat kapsamında hüküm altına alınması gerektiği gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi hukuka aykırı görülmüştür..."

17. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 26/12/2022 tarihli ve E.2021/6065, K.2022/10622 sayılı kararı şöyledir:

"Davacının 50.000 TL maddi, tazminatın elkoyma tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte ödenmesi talebine ilişkin söz konusu davada yerel mahkemece, aracın davacı adına kayıtlı olduğu ve aracın kullanım amacının hususi olduğunun kayıtlı olduğu, araç hakkında 01/04/2015 tarihinde tedbir ve şerh konulmak suretiyle elkoyma işleminin yapıldığı, 02/04/2015 tarihinde ise [yediemin] olarak dosya dışı sanık [Y.U.ya] fiilen teslim edildiği, aracın kullanımına engel bir durumun ve alıkonulmasının söz konusu olmadığı, aracın kullanım amacının hususi olması nedeniyle de araç ile ilgili ticari bir kaybın söz konusu olmadığı, ayrıca araç üzerinde başkaca kurumlarca da hak mahrumiyetleri bulunduğundan tazminata esas dosyada konulan şerhin ayrıca bir mağduriyete yol açmadığı, aracın da ilgiliye bir günlük makul süre içerisinde fiilen teslim edildiği ve bir zararında doğmadığı anlaşıldığından bahisle davanın reddine hükmedilmesi üzerine davacı vekili tarafından yapılan istinaf başvurusu üzerine Bölge Adliye Mahkemesince yapılan istinaf incelemesi sonucunda istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesinde bir isabetsizlik görülmemiştir."

18. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 12/2/2024 tarihli ve E.2022/3392, K.2024/561 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 5271 sayılı Kanun'un 142 nci maddesinin birinci fıkrasındaki 'Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.' şeklindeki düzenlemeye göre; davacının tazminata esas dosyasında kesinleşmiş gerekçeli kararının tebliğ edilmemesi nedeniyle üç aylık sürenin davacı için geçerli olmayacağı, söz konusu dosyanın 23.10.2017 tarihinde kesinleştiği ve iş bu davanın da 24.04.2018 tarihinde açıldığı anlaşıldığından mahkemece davanın süresinde açılmadığından bahisle davanın reddine karar verilmesi ve 5271 sayılı Kanun'un 141 inci maddesinin (j) bendinde, eşyasına veya diğer malvarlığı değerlerine, koşulları oluşmadığı halde elkonulan veya korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer malvarlığı değerleri amaç dışı kullanılan veya zamanında geri verilmeyen kişilerin uğramış olduğu zararları isteyebileceklerinin belirtildiği, Anayasa Mahkemesinin 20.09.2017 tarih, 2014/14195 başvuru numaralı kararında belirttiği hususlar dahilinde, iyniyetli üçüncü kişilere ait taşınrlar hakkında yapılan fiili elkoyma işlemlerine ilişkin olarak bu şahısların zararlarını talep edebilecekleri, ancak bu halde, fiili elkoyma süresinin makul olup olmadığı hususunun gözetilmesi gerektiği de dikkate alınarak, sonucuna göre karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi hukuka aykırı görülmüştür..."

B. Uluslararası Hukuk

19. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (1) No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yastada öngörölen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

20. Sözleşme'nin "Etkili başvuru hakkı" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin ulusal düzeyde korunması için etkili bir başvuru yolunun var olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi yetkili ulusal makamlar tarafından Sözleşme kapsamına giren bir şikâyetin esasının incelenmesine izin veren ve uygun bir telafi yöntemi sunan bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu hukuk yolu teoride olduğu kadar pratikte de etkili bir yol olmalıdır (*İlhan/Türkiye* [BD], B. No: 22277/93, 27/6/2000, § 97; *Kudla/Polonya* [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 157; *Özpınar/Türkiye*, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 82).

22. AİHM, etkili başvuru hakkının Sözleşme çerçevesinde savunulabilir nitelikteki bir şikâyetin mahkemelerce etkili bir şekilde incelenmesini ve öngörülen yolun uygun bir telafi imkânı sunmaya elverişli olmasını güvence altına aldığını vurgulamaktadır (*Kudla/Polonya*, § 157; *Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan*, B. No: 11379/03, 10/2/2011, § 35). AİHM, iç hukuktaki düzenlemelerin başvuruçulara bu anlamda asgari güvenceleri içerecek şekilde yeterli bir hukuk yolu sunup sunmadığını irdelemektedir (*Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan*, § 36).

23. Hazine arazisi üzerine inşa edilen bir gecekonduyun etrafındaki çöplüğün patlaması üzerine zarar oluşması olayının ele alındığı *Öneryıldız/Türkiye* ([BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004) kararında AİHM, mülkiyet hakkının pozitif yükümlülükler yönünden ihlal edildiğine karar verdiği gibi meseleyi etkili başvuru hakkına ilişkin 13. madde yönünden de ele almıştır. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi, ulusal hukuk sistemlerinin yetkili ulusal otoritelere Sözleşme kapsamında ileri sürülebilir bir şikâyetin özünü ele almalarına salahiyet tanıdığı etkili bir hukuk yolunu erişilebilir kılmasını gerektirir. Bunun amacı ise uluslararası şikâyet mekanizmasını AİHM önünde harekete geçirmek zorunda kalmadan önce bireylerin Sözleşme haklarının ihlalleri için ulusal düzeyde uygun bir telafi elde edebilecekleri bir yol sağlamaktır (*Öneryıldız/Türkiye*, § 145). Bununla birlikte AİHM 13. madde ile sağlanan korumanın herhangi bir özel çözüm yöntemi gerektirecek kadar ileri gitmediğini, taraf devletlerin bu hüküm kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme konusunda belirli bir takdir aralığının olduğunu kabul etmiştir (*Öneryıldız/Türkiye*, § 146). AİHM, başvuruçunun evinin ve eşyalarının kaybı yönünden tazminat yolu etkili bir şekilde işlemediği için Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (*Öneryıldız/Türkiye*, §§ 156, 157).

24. AİHM, mülkiyet hakkı bağlamında yargılamanın makul bir sürede sonuçlanmadığına ilişkin iddia ve şikâyetleri -ister bir suç isnadı isterse de bir medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin olsun- yargılama sırasında uygulanan tedbirlerin mülkiyet hakkına etkileri kapsamında değerlendirmektedir. AİHM ayrıca mülkiyeti sınırlandıran tedbirlerin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesine göre adil olabilmesi için mülkün sahibinin güncel zararının kaçınılmaz olandan daha fazla olmaması gerektiğini sıklıkla vurgulamaktadır (*Raimondo/İtalya*, B. No: 12954/87, 22/2/1994, § 33; *Borzhonov/Rusya*, B. No: 18274/04, 22/1/2009, § 61; *Jucys/Litvanya*, B. No: 5457/03, 8/1/2008, § 36).

25. *Joannou/Türkiye* (B. No: 53240/14, 12/12/2017) kararında ise herhangi bir tedbir uygulanmasa dahi mülkiyet hakkını ilgilendiren bir sürecin belirsizliğe yol açacak şekilde makul olmayan bir süre devam etmesi mülkiyet hakkına ölçüsüz bir müdahale olarak görülmüştür (*Joannou/Türkiye*, §§ 88-106). AİHM mülkiyet hakkının pozitif yükümlülükleri bağlamında kamu makamlarının zamanında, makul ve uygun bir biçimde hareket etme yükümlülüğü olduğuna işaret etmiştir (*Joannou/Türkiye*, § 90).

26. *Vendittelli/İtalya* (B. No: 14804/89, 18/7/1994) kararında bir suç isnadı kapsamında başvurunun taşınmazına konulan tedbirin hükümden sonra gerek de kalmadığı hâlde on bir ay daha uygulanmaya devam edilmesi ölçüsüz bir müdahale olarak görülmüştür (*Vendittelli/İtalya*, §§ 31-40).

27. AİHM, başvurunun kürklerine el konulan ceza kovuşturmasında uyumsuzluğun sekiz buçuk yıl süren bir yargılama sonucunda çözülebildiğini vurgulamıştır. AİHM'e göre yargılamanın uzun sürmesinde başvurunun bir ihmali de bulunmamaktadır. AİHM sonuç olarak asılsız bir ceza kovuşturması geçirdikten sonra başvurunun en azından bu mallarının semerelerinden uzun yıllar yararlanamadığını belirterek müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği kanaatiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (*Jucys/Litvanya*, §§ 34-39).

28. *JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas/Litvanya* (B. No: 3330/12, 5/11/2013) kararında başvurunun taşınmazı ile ilgili olarak satışı veya başka suretle devretmesini kısıtlayan bir tedbirin uygulanması mülkiyet hakkına müdahale olarak görülmüştür. AİHM, başvuruyu mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelemiş ve müdahalenin meşru bir amacı olsa dahi özellikle tedbirin devam ettiği süre boyunca başvuru şirketi yönünden yol açtığı olumsuz ekonomik sonuçların ve meydana gelen kısıtlamaların dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. AİHM sonuç olarak diğer unsurların yanında müdahaleye konu tedbirin on yılı aşkın bir süreden beri devam etmiş olduğuna dikkat çekerek başvurunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olmadığına karar vermiştir (*JGK Statyba Ltd ve Guselnikovas/Litvanya*, §§ 111-145).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 12/12/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu; malen sorumlu olarak yer aldığı ceza yargılamasında dava konusu suç ile herhangi bir ilgisi olmamasına rağmen aracının siciline şerh konulduğunu, yargılama boyunca elkoyma tedbirinin devam ettiğini, uzun süren yargılama boyunca aracında bulunan tedbir şerhi nedeniyle tasarruf yetkisini kullanamadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, başvurunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

32. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

33. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

34. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

35. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Pilot karar usulü" başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler, bir başvurunun yapısal bir sorundan kaynaklandığını ve bu sorunun başka başvurulara da yol açtığını tespit etmeleri ya da bu durumun yeni başvurulara yol açacağını öngörmeleri hâlinde, pilot karar usulünü uygulayabilirler. Bu usulde, konuya ilişkin Bölüm tarafından pilot bir karar verilir. Benzer nitelikteki başvurular idari mercilerce bu ilkeler çerçevesinde çözümlenir; çözümlenmediği takdirde Mahkeme tarafından topluca görülerek karara bağlanır.

(2) Bölüm, pilot karar usulünü resen, Adalet Bakanlığının ya da başvurunun istemi üzerine başlatabilir.

(3) Pilot karar uygulaması için seçilen başvuru, gündemin öncelikli işleri arasında sayılır.

(4) Bölüm pilot kararında, tespit ettiği yapısal sorunu ve bunun çözümü için alınması gereken tedbirleri belirtir.

(5) Bölüm pilot kararlar birlikte, bu karara konu yapısal soruna ilişkin benzer başvuruların incelenmesini erteleyebilir. İlgililer erteleme kararı hakkında bilgilendirilirler. Bölüm, gerekli gördüğü takdirde ertelediği başvuruları gündeme alarak karara bağlayabilir."

36. Başvurucunun şikâyetinin özü, uzun süren elkoyma tedbirinden dolayı aracı üzerinde dilediği gibi tasarruf etme yetkisini kullanamaması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine ilişkindir. 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesi gereğince gerçekleşen el koymalarda yine aynı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendi uyarınca zararın tazmini için dava açılabilceği belirtilmesine rağmen yukarıda sözü edilen Yargıtay içtihatlarında fiili elkoyma olup olmamasına göre ayırım yapılabildiği görülmüştür. Bu durumda başvurunun şikâyetinin Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

37. Başvurucu, sicile şerh konulması suretiyle aracına uygulanan elkoyma tedbirinin uzun sürdüğü gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasıyla elkoyma tedbiri devam ederken bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, bireysel başvuruda bulunduktan sonra elkoyma tedbirinin kaldırılmasına dair karar kesinleşmiş; elkoyma tedbiri sicilden kaldırılmıştır. Başvurucu, uzun süren elkoyma nedeniyle aracı üzerinde tasarruf etme yetkisini kullanamadığından şikâyet etmiştir. Bu durumda başvurunun şikâyetine ilişkin etkili bir yol bulunup bulunmadığı başvurunun doğrudan esasını ilgilendirdiğinden bu hususa ilişkin kabul edilebilirlik değerlendirmesinin işin esasıyla birlikte yapılmasına karar verilmesi gerekir.

38. Öte yandan açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

39. Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallarla bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (*Mahmut Duran ve diğerleri*, B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Somut başvuru yönünden başvurunun aracının ekonomik bir değer teşkil ettiği dikkate alındığında mülkün varlığı hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

b. Genel ilkeler

40. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceleyebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (*Y.T. [GK]*, B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; *Murat Haliç*, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

41. Mahkemenin önündeki uyuşmazlığın esasını incelememesi sadece adil yargılanma hakkını zedelemekle kalmaz, aynı zamanda davanın konusunu oluşturan medeni hakkın bağlantılı bulunduğu diğer (maddi) hak ve özgürlükler yönünden etkili başvuru hakkının ihlal edilmesine de yol açabilir. Yargısal başvuru yolları, çoğunlukla bir hak veya özgürlükle bağlantılı uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması amacıyla ihdas edilmiştir. Kişiler dava açmak suretiyle mahkemelerden hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak yargısal koruma talep etmektedir. Bireylerin yargısal koruma taleplerine cevap vermek, bu bağlamda dava konusu uyuşmazlığın esasını inceleyerek iddia ve savunmaları değerlendirdikten sonra davayı karara bağlamak yargı mercilerinin anayasal yükümlülüğüdür (*Emin Arda Büyük [GK]*, B. No: 2017/28079, 2/7/2020, § 52).

c. İlkelerin Olaya Uygulanması

42. Başvurucunun aracının suçta kullanıldığı gerekçesiyle Sulh Ceza Hâkimliği tarafından trafik siciline şerh düşülmesi suretiyle el konulmasına karar verilmiştir. Başvurucunun aracına fiilen el konulmadığı, elkoyma kararının Sulh Ceza Mahkemesi tarafından trafik siciline şerh konulmasıyla uygulandığı, dolayısıyla başvurunun aracından yoksun bırakılmadığı görülmüştür. Bu durumda başvurunun aracını fiilen kullanması ve bundan yararlanmasa yönünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Öte yandan söz konusu tedbir şerhi nedeniyle başvurunun aracı ile ilgili ekonomik ve hukuki tasarruflarda bulunması önemli ölçüde sınırlandırıldığı gibi bu sınırlandırmanın aracın değeri üzerinde de olumsuz bir etkisi olmadığı söylenemez.

43. Başvurucu, esas itibarıyla yürütölen ceza yargılamasında malen sorumlu sıfatıyla araç sahibi olarak yer almakta olup hakkında yargılama yapılan sanıklardan biri değildir. Bununla birlikte Başsavcılıkça 4733 sayılı Kanun'a aykırılık suçundan yapılan soruşturma kapsamında suçta konu kaçak sigaraların başvurunun aracı ile taşındığı gerekçesiyle araca el konulması talep edilmiş, Sulh Ceza Mahkemesi tarafından sicile şerh düşölmesi suretiyle başvurunun aracına elkonulmuştur.

44. Suçta kullanılan veya suçta konu eşyalara el konulması bu eşyaların yeniden suçta kullanılmalarının önüne geçilmesi, caydırıcılığın sağlanması ve muhtemel bir müsadereenin sonuçsuz kalmasının önlenmesi gibi amaçlar taşımaktadır. Bununla birlikte kamu makamlarının söz konusu tedbirleri alırken kişilerin mülkiyet haklarının korunmasını da gözetmeleri gerekir.

45. Mahkeme tarafından ilk olarak 24/4/2013 tarihinde sanıkların cezalandırılmasına karar verilmekle birlikte başvurucuya ait aracın, şartları oluşmadığından müsadereesine yer olmadığına, aracın ruhsat sahibine iadesine ve tedbir şerhinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Yargıtayca kararın bozulması üzerine bozmaya uyularak yapılan yargılama sonrasında 28/5/2021 tarihinde yine aynı şekilde başvurucuya ait aracın, şartları oluşmadığından müsadereesine yer olmadığına, aracın ruhsat sahibine iadesine, tedbir şerhinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Ancak anılan kararın da temyiz edilmesiyle temyiz incelemesi sonuna kadar sicildeki şerh kaldırılmamıştır. Temyiz incelemesi sonucunda 11/10/2023 tarihinde davanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine, başvurucuya ait aracın trafik tescil kaydı üzerindeki şerhin kaldırılmak suretiyle hak sahiplerine iadesine karar verilmiş; 26/12/2023 tarihinde başvurunun aracı üzerindeki kısıtlılık kaldırılmıştır.

46. Başvurucunun aracı üzerinde tasarruf yetkisini sınırlayacak şekilde aracına el konulmasının kamu makamlarının takdir yetkisi kapsamında kaldığı şüphesizdir. Ancak başvuru konusu olayda başvurunun aracının trafik siciline konulan şerhin 13 yılı aşkın bir süredir devam ettiği görölmekte olup süreç bir bütün olarak dikkate alındığında bu sürenin makul olmadığı, başvurunun hukuki tasarruflarda bulunmasının uzun süreyle sınırlandırılmasının başvurucuya kaçınılmaz olandan aşırı bir külfet yüklediği anlaşılmıştır.

47. Başvurucunun mağduriyetinin gerçek anlamda ortadan kaldırılabilmesi için başvurunun mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle oluşan zararlarının karşılanması gerekir.

48. Bu aşamadan sonra Anayasa Mahkemesince yapılacak inceleme, trafik siciline konulan şerhin uzun sürmesi nedeniyle başvuru üzerine yüklenen aşırı külfeti dengeleyici mekanizmaların olup olmadığına, varsa bu mekanizmalar ile aşırı külfetin sonuçlarının giderilip giderilmediğine yönelik olacaktır.

49. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde, eşyasına veya diğer mal varlığı değerlerine, şartları oluşmadığı hâlde el konulan veya bunların korunması için gerekli tedbirler alınmayan ya da eşyası veya diğer mal varlığı değerleri amaç dışı kullanılan ya da zamanında geri verilmeyen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır.

50. Anayasa Mahkemesi ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında yargı organlarınca şüphelilerin eşyasına ya da mal varlığı değerlerine ilişkin olarak elkoyma tedbirinin uygulandığı durumlarda bunun hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (*Nuray Işık*, B. No: 2014/7561, 28/9/2016, §§ 60-67).

51. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Ayla Uzan Ashaboğlu* (B. No: 2020/12364, 2/5/2024) kararında elkoyma tedbirinin kanuna aykırı ve ölçüsüz uygulandığına ilişkin olarak zararların tazmini bakımından etkin bir yol olan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânının olduğu gerekçesiyle başvuru yollarının usulünce tüketilmediğini değerlendirmiş, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik kararı vermiştir.

52. Başvurucunun aracı hakkındaki elkoyma tedbirinin koşulları oluşmadığı hâlde uygulanması ve aracın zamanında kendisine iade edilmemesi nedeniyle Anayasa Mahkemesi *Mehmet Ali Aslan* (B. No: 2013/2429, 30/3/2016, § 28) kararında elkoyma koruma tedbirinin kaldırılarak el konulan eşyanın sahibine iade edilmesinin adli soruşturma kapsamında 5271 sayılı Kanun'un 131. maddesi uyarınca adli makamların görev ve sorumluluğunda olduğunu belirterek aracın başvuruca iade edildiği tarihten itibaren başvuruca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahip olduğunu değerlendirmiş, etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurmaksızın yapılan bireysel başvuruların incelenmesinin bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün olmadığına karar vermiştir.

53. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan *Barış Yeşilova* (B. No: 2020/32876, 3/4/2024) kararında 8 yılı aşkın bir süredir devam eden ceza yargılamasında başvuruca aracının siciline şerh konulması suretiyle uygulanan elkoyma tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle başvuruca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine dayanarak tazminat talebinde bulunma imkânına sahip olduğunu değerlendirmiştir. Anılan başvuruda etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan hukuk yoluna başvurmaksızın yapılan bireysel başvuruların incelenmesinin bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün olmadığı sonucuna vararak mülkiyet hakkının ihlal edildiği ileri sürülen başvuruda başvuru yollarının usulünce tüketilmemesi nedeniyle kabul edilmezlik kararı vermiştir.

54. Anayasa Mahkemesi anılan kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde düzenlenen yolun başvuruca maruz kaldığı elkoyma işleminin hukuka aykırılığının tespitini sağladığı gibi uğradığı zararın tazmini imkânını da temin ettiğini, başvuruca

açısından erişilebilir ve elverişli bir çözüm olanağı ve makul ölçüde bir başarı imkânı sunduğunu değerlendirmiştir.

55. Nitekim yukarıda belirtilen Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/1/2024 tarihli kararında iyiniyetli üçüncü kişilere ait taşınır haklarında yapılan fiil elkoyma işlemlerine ilişkin olarak bu şahısların zararlarını talep edebilecekleri, bu halde fiil elkoyma süresinin makul olup olmadığı hususunun da gözetilmesi gerektiği ifade edilerek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendi gereğince tazminat isteme koşullarının oluşup oluşmadığının tartışılması gerektiği değerlendirilmiştir (bkz. § 15).

56. Yargıtay ilgili dairesi yukarıda değinilen bir başka kararında 5271 sayılı Kanun'un 128. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca trafik kaydına *"Satılamaz ve devredilemez."* şerhi ile birlikte fiil olarak el konulmasına karar verilen araç nedeniyle 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendi kapsamında tazminat isteme koşullarının oluştuğunu belirttikten sonra aracın hangi işlerde kullanıldığının tespiti ve haksız elkoyma sürecinde fiilen aracı kullanamamaktan kaynaklı maddi zararların karşılanması gerektiğini değerlendirmiştir (bkz. § 16).

57. Ancak söz konusu kararlar ile ilgili dairenin benzer kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (j) bendi uyarınca tazminat istenebilmesi için geçici bir hukuki koruma tedbiri olan elkoyma tedbirinin sicile şerh konulmak suretiyle uygulanmasının tek başına yeterli görülmediği, araca fiilen elkoymanın da gerçekleşmesinin arandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda içtihadın bu yönde gelişmesinde fiilen elkoyma tedbiri uygulanarak araçtan mahrum kalan davacıların uğradığı para ile ölçülebilir zararların somut verilerle belirlenebilir olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Buna göre yalnızca sicile şerh konulan ve fiil olarak kişinin elinden alınmamış olan araç sebebiyle oluşması muhtemel maddi zararların somutlaştırılmasındaki zorluk da yadsınmaz.

58. Anayasa Mahkemesi yukarıda değinilen önceki kararlarından da anlaşılacağı üzere (bkz. §§ 50-54) 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat talep etme yolunu fiil bir elkoyma olsun olmasın herhangi bir ayırım yapmaksızın etkili bir yol olarak kabul etmiştir. Nitekim anılan maddenin (1) numaralı fıkrasının (j) bendinde *"eşyası veya diğer malvarlığı değerleri"* ve *"zamanında geri verilmeyen"* ibareleri düzenlenmiştir. Dolayısıyla sicile şerh düşülmesi suretiyle icra olunan elkoymaların 141. madde kapsamında olmadığı yönünde açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Yargıtay ilgili dairesinin süregelen yerleşik içtihatları kapsamında sicile şerh koymak suretiyle icra olunan elkoymaların anılan kapsama dâhil edilmediği ve tazminata hükmedilebilmesi için lafzî yorum yoluyla fiilen elkoyma koşulunun gerçekleşmesi şartının arandığı anlaşılmaktadır. Bu durumda 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde, sicile şerh düşülmesi suretiyle icra olunan elkoymaları kapsayan açık bir hüküm bulunmadığından mahkemelerin hükmü lafzî olarak yorumlamalarının öngörülemez olduğu söylenemez. Öte yandan fiilen el konulmamış olsa dahi sicile şerh düşülmesi suretiyle eşyasına el konulan maliklerin hukuki tasarruflarda bulunma imkânlarının kısıtlanmış olduğu açıktır.

59. Anayasa Mahkemesinin elkoyma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki başvurulara ilişkin kararlarında açık olarak belirttiği üzere her türlü elkoyma kaçınılmaz olarak bir miktar zarara yol açmaktadır. Ancak kaçınılmaz olanın üzerinde bir zarara yol açılması durumunda mülkiyet hakkına yapılan müdahale kişilere aşırı bir külfet yüklemektedir.

60. Dolayısıyla somut olayda sicile şerh düşülmesi suretiyle uygulanırsa dahi başvurunun kusurundan kaynaklanmayan sebeplerle elkoyma tedbirinin uzun sürmesi nedeniyle kaçınılmaz olanın üzerinde bir zarara yol açıldığı, başvurucuya aşırı bir külfet yüklendiği kuşkusuzdur. Yukarıda sözü edilen Yargıtay içtihatlarında ise sicile şerh konulması yeterli olmayıp fiili elkoyma arandığı dikkate alındığında söz konusu zararların 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında giderilmesi mümkün görünmemektedir.

61. Sonuç olarak başvurunun mülkiyet hakkının korunması için başvurucuya yüklenebilecek bir kusurun bulunmadığı durumlarda aracın trafik siciline şerh düşülmesi suretiyle uygulanan tedbirin uzun sürmesi nedeniyle uğranılan zararın giderimine ilişkin olarak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı tespit edilmiştir.

62. Somut olayda uzun süren tedbir nedeniyle zarara uğradığını ileri süren başvurunun yetkili makama başvurma imkânının, diğer bir ifadeyle etkili başvuru hakkının sağlanması Anayasa'nın 40. maddesinin gereğidir. Başvurunun aracı üzerinde hukuki tasarruflarda bulunmasını sınırlandıran başvuruya konu tedbir şerhi yaklaşık olarak on üç yıl devam etmiş olup başvurunun bu nedenle doğan zararını talep edebileceği etkili başvuru yolunun mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

63. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

A. Genel İlkeler

64. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir..."

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

65. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

66. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural,

mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

67. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (*Mehmet Doğan*, § 57).

68. İhlal, Anayasa Mahkemesine başvuru yapmadan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yoluna ilişkin açık kanun hükmünün bulunmamasından kaynaklanabilir. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi ancak ihlale yol açan konuda açık kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ile mümkün olur. Bunun yanında kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin değiştirilmesinin ihlalin tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeterli olabilmesi mağdurların ihlalden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını telafi edici birtakım tedbirlerin alınmasını da gerektirebilir (*Nevriye Kuruç* [GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022, § 105).

69. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasını temin eden yollardan biri de İhtizâk'ün 75. maddesinde öngörülen pilot karar usulünün işletilmesidir. İhlalin yapısal bir sorundan kaynaklandığının tespiti ile bu sorunun başka başvurulara, bir diğer ifadeyle yeni ihlallere sebebiyet verdiğinin anlaşılması veya bu durumun yeni başvurulara sebebiyet verebileceğinin öngörülmesi hâlinde sadece somut olay bakımından alınan bir ihlal kararı temel hak ve özgürlüklere yönelik gerçek bir koruma sağlamaktan uzak kalacaktır (*Y.T.*, § 69).

70. Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi, resen veya Bakanlığın ya da başvuruçunun istemi üzerine pilot karar usulünü başlatabilecektir. Pilot karar usulünün başlatılması hâlinde yapısal sorunun tespiti ve bunun çözüm önerilerinin ortaya konulması gerekir (*Y.T.*, § 70).

71. Pilot karar usulünün benimsenmesindeki en önemli amaç, benzer başvuruların tamamının ihlalle sonuçlanması yerine ilgili mercilerce çözüme kavuşturulması ve bu suretle ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak yapısal sorunun düzeltilmesinin sağlanmasıdır (*Y.T.*, § 71).

72. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, pilot kararında belirttiği yapısal sorunun ortadan kaldırılması ve benzer başvuruların çözüme kavuşturulması için belirli bir süre öngörüp bu süre zarfında diğer başvuruların incelenmesini erteleyebilir. Ancak bu durumda erteleme kararı hakkında bilgilendirme yapılması gerekir. Öngörülen süre içinde yapısal sorunun ve bu kapsamda kalan şikâyetlerin ilgili mercilerce çözülmemesi hâlinde Anayasa Mahkemesi tarafından benzer nitelikteki başvuruların topluca karara bağlanması mümkün olacaktır (*Y.T.*, § 72).

B. İlkelerin Olaya Uygulanması

73. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 70.000 TL manevi, 30.000 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

74. İncelenen başvuruda, sicile şerh düşülmesi suretiyle uygulanan tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddiası ile müracaat edilebilecek bir başvuru yolu bulunmadığı, bu konuda açık bir kanuni düzenlemenin de olmadığı tespit edilmiştir. Bu durumun Anayasa'nın 35. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

75. Bu kapsamda sicile şerh düşülmesi suretiyle uygulanan tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddiası ile yapılan başvuruların sayısı her geçen gün artmakta, bu konuda çok sayıda şikâyet Anayasa Mahkemesi önüne bireysel başvuru yolu ile getirilmektedir.

76. Anayasa Mahkemesi tarafından mevcut başvuru ve diğer derdest başvurular bakımından önceki kararlarında ortaya konulan ilkeler çerçevesinde yeni ihlal kararları verilerek mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetlerin tazminat yoluyla giderilmesi sağlansa da bu durum benzer başvuruların yapılmasını önlemeyeceği gibi uzun süren tedbir uygulanmasından kaynaklanan ihlalleri de sonlandırmayacaktır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincilliği dikkate alınarak uzun süren tedbir uygulanmasından kaynaklı ihlaller nedeniyle ortaya çıkan ve yapısal sorun teşkil eden durumun telafi edilebilmesi için açık bir kanuni düzenleme yapılması gerekmektedir. Oluşturulacak başvuru yolunun başvuru sahiplerinin aracının trafik siciline şerh konulmak suretiyle uygulanan tedbirin uzun sürmesinden kaynaklanan zararlarını tazmin edebilecek nitelikte olması gerektiği açıktır.

77. Anayasa'nın "*Başlangıç*" bölümünde, kuvvetler ayrılığının devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği ancak belli yetki ve görevlerin kullanılmasından ibaret olduğu, erkler arasında medeni bir iş bölümü ve iş birliği ilişkisinin bulunduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen yetki ve görevlerini yerine getirerek tedbirin uzun süre uygulandığı durumlarda mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla başvuru yapılabilecek etkili bir yolun ihdas edilmesi gerektiği tespitini yapmıştır. Dolayısıyla kararın bir örneğinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan bir temel hak ve hürriyetin ihlaline yol açtığı tespit edilen söz konusu yapısal sorunun çözümü için Türkiye Büyük Millet Meclisine de bildirilmesi gerekir.

78. Bu bağlamda İçtüzük'ün 75. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca işbu kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihe kadar araç üzerine konulan tedbire ilişkin şerhin uzun süre uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı mahiyetteki başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dört ay süreyle ertelenmesine karar verilmesi gerekir.

79. Diğer taraftan kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesi somut başvuru bağlamında başvuru sahibinin ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermemektedir. Buna göre ihlalin sonuçlarına ilişkin eski hâle getirme kuralı çerçevesinde

başvurucunun varsa maddi ve manevi zararlarının da giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan başvurucu, uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağıni ortaya koyamadığından, uğradığını iddia ettiği zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. İhlalin yapısal sorundan kaynaklandığı anlaşıldığından PİLOT KARAR USULÜNÜN UYGULANMASINA,

D. Yapısal sorunun çözümü için keyfiyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine BİLDİRİLMESİNE,

E. Kararın yayımlandığı tarihe kadar mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı konuda yapılan ve karardan sonra yapılacak başvuruların incelenmesinin başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren DÖRT AY SÜREYLE ERTELENMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin başvurucuya GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

H. 664,10 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 12/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.